

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de financiering van maatschappelijke organisaties door de EU**(initiatiefadvies)**

(2018/C 081/02)

Rapporteur: **Jean-Marc ROIRANT**

Rechtsgrondslag	Artikel 29, lid 2, van het reglement van orde
Besluit van de voltallige vergadering	30.3.2017
Bevoegde afdeling	Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Burgerschap
Goedkeuring door de afdeling	27.9.2017
Goedkeuring door de voltallige vergadering	19.10.2017
Zitting nr.	529
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	188/15/10

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. De organisaties van het maatschappelijk middenveld spelen een belangrijke rol in de bevordering van actief burgerschap in Europa. Participatieve democratie heeft behoefte aan intermediaire organisaties om de burgers aan te trekken en hun stem op alle maatschappelijke terreinen te laten horen. Een georganiseerd, sterk, onafhankelijk en gediversifieerd maatschappelijk middenveld moet kunnen steunen op adequate publieke financiering.

1.2. De werking van de maatschappelijke organisaties en de Europese democratie hebben niet alleen te kampen met grotere moeilijkheden om toegang te krijgen tot publieke middelen, ze worden vooral ook bedreigd door de beperking van de ruimte daarvoor in sommige EU-landen.

1.3. Het EESC meent dat er op Europees en nationaal niveau een politiek en wetgevend kader moet komen ter bevordering van de ontwikkeling van een Europees maatschappelijk middenveld waarvan de activiteiten passen in het kader van de in de grondrechten weerspiegelde waarden.

1.4. De Europese instellingen zouden, zoals bepaalde lidstaten op nationaal niveau hebben gedaan door middel van „handvesten van wederzijds engagement” of „pacten”, kunnen inzetten op een daadwerkelijke Europese burgerdialoog. Het debat over een statuut van Europese vereniging en over een Europees statuut voor stichtingen moet worden hervat en er moet werk worden gemaakt van de tenuitvoerlegging van artikel 11 inzake de gestructureerde dialoog met het maatschappelijk middenveld.

1.5. De EU zou de lidstaten moeten aanmoedigen om fiscale stimulansen voor particuliere donaties te behouden of te ontwikkelen en om een deel van hun belastinginkomsten naar maatschappelijke organisaties door te sluisen. Ook zou ze obstakels voor grensoverschrijdende donaties moeten wegnemen middels coördinatie van wetgeving en belastingprocedures, en moeten investeren in de ontwikkeling van liefdadigheid in de hele EU.

1.6. De Europese instellingen zouden de bevordering van een positief beeld van de organisaties van het maatschappelijk middenveld moeten verzekeren en erop moeten toezien dat deze organisaties hun onafhankelijkheid bewaren, met name door de versterking van hun vermogen om op te treden en zicht voor sociale innovatie en burgerparticipatie in te zetten.

1.7. Het EESC dringt aan op een strategie voor de ontwikkeling van een sterk en onafhankelijk maatschappelijk middenveld in Europa en zou graag zien dat er een Europees Europees Ombudsman voor burgerlijke vrijheden komt waaraan ngo's melding kunnen maken van incidenten in verband met intimidatie of belemmering van hun werk.

1.8. Wat het toekomstig meerjarig financieel kader betreft, verzoekt het EESC de begrotingsautoriteiten de steun voor maatschappelijke organisaties te verhogen, met name via exploitatiesubsidies en meerjarenfinanciering.

1.9. Het EESC verzoekt de Commissie een voorstel te doen voor een Europees fonds voor democratie, mensenrechten en waarden in de EU⁽¹⁾. Dit fonds zou moeten beschikken over een ambitieuze begroting, rechtstreeks openstaan voor middenveldorganisaties in de hele EU en onafhankelijk worden beheerd, naar analogie met het Europees Fonds voor Democratie⁽²⁾; vertegenwoordigers van het EESC zouden hierbij moeten worden betrokken.

1.10. Met het oog op de bevordering van de participatieve democratie is het EESC van mening dat het programma Europa voor de burger in het volgende meerjarig financieel kader (MFK) moet worden voorzien van een begroting van 500 miljoen EUR, zoals voorgesteld door het Europees Parlement⁽³⁾. Ook de middelen voor op het middenveld gerichte acties van Erasmus+ moeten worden verhoogd.

1.11. Het EESC zou graag zien dat de Commissie toeziet op de toepassing van de gedragscode voor partnerschappen met het maatschappelijk middenveld. Ook zou de Commissie de nationale en regionale overheden moeten oproepen gebruik te maken van de voorzieningen voor technische bijstand, die gericht zijn op bevordering van de capaciteitsontwikkeling, ten behoeve van maatschappelijke organisaties.

1.12. Het EESC pleit voor een grondiger debat over de mogelijkheden om middenveldorganisaties meer te betrekken bij onderzoeksprogramma's door de banden tussen onderzoekers en het maatschappelijk middenveld aan te halen en door een nieuw onderdeel m.b.t. burgerparticipatie en democratie onder de pijler „maatschappelijke uitdagingen” in het toekomstige kaderprogramma voor onderzoek voor te stellen.

1.13. De doelstellingen op het gebied van duurzame ontwikkeling en de prioriteiten inzake gendergelijkheid moeten in het toekomstige MFK mainstream zijn.

1.14. De EU moet haar positie als grootste donor voor humanitaire hulp en internationale samenwerking in stand houden en verder versterken, en een volledig ontwikkeld maatschappelijk middenveld proactief bevorderen.

1.15. Het EESC is ermeê ingenomen dat de Commissie in haar voorstel tot herziening van het Financieel Reglement ervoor pleit om de door vrijwilligers bestede tijd als subsidiabele kost te beschouwen (een rechtstreekse reactie op het EESC-advies over „Statistische instrumenten voor het meten van vrijwilligerswerk”⁽⁴⁾) en om bijdragen in natura gemakkelijker als cofinanciering te laten meetellen. Het verheugt zich tevens over het verslag van het Parlement dat pleit voor vereenvoudiging in het overzicht van fondsen, bijv. via wederzijds vertrouwen in beoordelingen en audits, hetgeen het antwoorden aan aanvragers, het ondertekenen van contracten alsook de betalingen kan bespoedigen. Het EESC zou graag zien dat de EU-instellingen overeenstemming bereiken over de voorgestelde tekst zodat de door vrijwilligers bestede tijd billijk naar waarde kan worden geschat.

1.16. De versterking van het maatschappelijk middenveld is afhankelijk van een betere toegang tot financiering voor de kleinste organisaties en voor de meest kansarme groepen. Met het oog hierop dient de Commissie te zorgen voor verschillende financieringsregelingen en verdere vereenvoudiging van administratieve formaliteiten. Voorts moet ze opleiding en richtsnoeren voor de tenuitvoerlegging van contracten en financiële verplichtingen aanreiken, terwijl haar diensten een samenhangende interpretatie van de verordening inzake de financiële regels moeten garanderen.

1.17. Het EESC roept de Europese Commissie op om snel met relevante maatregelen te komen, waaronder inbreukprocedures tegen lidstaten waar nationale wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen de toegang van nationale middenveldorganisaties tot EU-financiering beperken, alsook wanneer financieringsvoorwaarden worden opgelegd die hun belangenbehartiging beperken.

2. Inleiding

2.1. In een aantal EESC-adviezen wordt ingegaan op de civiele dialoog en de representatieve democratie, de definitie van deze begrippen, de representativiteit van de diverse actoren en de maatregelen die op Europees niveau ten uitvoer moeten worden gelegd. Het EESC heeft er met name op gewezen dat de uitvoering van artikel 11 van het VEU⁽⁵⁾ van vitaal belang is voor de EU in haar zoektocht naar democratische legitimiteit in de ogen van haar burgers.

⁽¹⁾ Dit fonds zou dezelfde doelen nastreven als het Europees instrument voor democratie en mensenrechten: <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>

⁽²⁾ Het EFD is een onafhankelijke, steun verlenende organisatie, die in 2013 is opgericht door de EU en haar lidstaten ter bevordering van de democratie in de Europese buurlanden en daarbuiten. Alle EU-lidstaten zijn lid van de raad van bestuur van het EFD, samen met leden van het Europees Parlement en deskundigen uit het maatschappelijk middenveld.

⁽³⁾ Resolutie van het Europees Parlement tot vaststelling van het programma „Europa voor de burger”.

⁽⁴⁾ PB C 170 van 5.6.2014, blz. 11.

⁽⁵⁾ PB C 11 van 15.1.2013, blz. 8.

2.2. Er is echter nog geen specifiek advies opgesteld over de manier waarop financiering actief burgerschap en de participatiedemocratie kan helpen bevorderen.

2.3. Nu de EU-instellingen zich opmaken om het voorstel voor het meerjarig financieel kader na 2020 te bespreken en binnenkort zullen beslissen over de herziening van het Financieel Reglement, is het hoog tijd dat wordt gekeken naar de verdeling en de doeltreffendheid van de financiering van de EU op dit gebied.

2.4. De financieringsvraagstukken houden eveneens verband met de erkenning van een specifieke rol en statuut voor de verschillende actoren van de Europese burgerdialoog. Het EESC heeft zich al herhaaldelijk uitgesproken over de behoefte aan een Europees statuut van verenigingen ⁽⁶⁾.

2.5. In het kader van dit advies verstaan we onder „maatschappelijke organisaties” niet-gouvernementele organisaties zonder winstoogmerk die losstaan van overheidsinstellingen en handelsbelangen en die met hun acties bijdragen aan de verwezenlijking van de doelstellingen van het Handvest van de grondrechten, zoals sociale inclusie, actieve participatie van burgers, duurzame ontwikkeling in al zijn vormen, onderwijs, gezondheid, werkgelegenheid, consumentenrechten, hulp aan migranten en vluchtelingen, en grondrechten ⁽⁷⁾.

3. De rol van maatschappelijke organisaties

3.1. Betrokken, pluralistische en onafhankelijke maatschappelijke organisaties spelen een essentiële rol bij de bevordering van de actieve deelname van de burgers aan het democratisch proces, evenals bij de governance en transparantie op Europees en nationaal niveau. Voorts kunnen ze ook bijdragen aan doeltreffender en billijker beleid en kunnen ze duurzame ontwikkeling en inclusieve groei bevorderen ⁽⁸⁾. Maatschappelijke organisaties kunnen „de allerarmsten en de minst bevoorrechte groepen bereiken en degenen die [...] niet voldoende worden gehoord, een stem geven”, maken zo meer participatie mogelijk en dragen bij tot de vaststelling van het Europees beleid ⁽⁹⁾.

3.2. Bepaalde maatschappelijke organisaties zijn bovenop hun burgerlijke en sociale functie ook actief in de sector van de „sociale en solidaire economie” en leveren zo zelfs een niet te verwaarlozen bijdrage aan de creatie van banen.

3.3. Kenmerkend voor maatschappelijke organisaties is dat zij rond diverse projecten overwegend geëngageerde vrijwilligers en zeer betrokken werknemers verzamelen. Als actieve uiting van burgerparticipatie die het mogelijk maakt om gemeenschappelijke Europese waarden zoals solidariteit en sociale cohesie te versterken, dient vrijwilligerswerk te kunnen genieten van een gunstig klimaat ⁽¹⁰⁾.

3.4. Echte participatiedemocratie heeft behoefte aan een middenveld (vakbonden, organisaties van werkgevers en midden- en kleinbedrijf, ngo's en andere actoren zonder winstoogmerk enz.) om burgers aan te trekken en ervoor te zorgen dat deze zich betrokken voelen bij de Europese uitdagingen, alsook om de bouw van een billijker, meer solidair en inclusiever Europa te bevorderen. Het bestaan van een sterk en divers maatschappelijk middenveld is afhankelijk van het bestaan van toereikende overheidsfinanciering en van een kader dat de toegang tot verschillende vormen van particuliere financiering vergemakkelijkt.

4. Verschillende vormen van financiering

4.1. Op EU-niveau zijn er in verschillende sectoren (onderwijs, cultuur, sociale sector, burgerschap, milieu, grondrechten, onderzoek, internationale samenwerking, humanitaire hulp, gezondheid enz.) talrijke programma's beschikbaar die specifieke doelstellingen omvatten m.b.t. de deelname van het maatschappelijk middenveld, met name aan projecten. De instellingen hebben ook specifieke exploitatiesubsidies ontwikkeld om netwerkvorming van nationale organisaties die in verschillende sectoren en op het gebied van verschillende maatschappelijke thema's actief zijn, te bevorderen. Deze financiële steun draagt zo bij tot de vorming van een „Europese publieke opinie”.

4.2. Op het gebied van uitbreiding en buitenlandbeleid, en dan met name internationale samenwerking en humanitaire hulp, heeft de EU een voluntaristisch beleid ontwikkeld om de ontwikkeling van het maatschappelijk middenveld te bevorderen, met name middels specifieke maatregelen. De EU is overigens wereldwijd één van de grootste donoren van ontwikkelingshulp en humanitaire hulp en deze aanpak geniet bij de Europese burgers veel bijval ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ PB C 318 van 23.12.2006, blz. 163.

⁽⁷⁾ PB C 88 van 11.4.2006, blz. 41.

⁽⁸⁾ Witboek over Europese governance, 25.7.2001

⁽⁹⁾ COM(2000) 11 final.

⁽¹⁰⁾ Europees Jaar van Vrijwilligerswerk 2011.

⁽¹¹⁾ Zie met name onderzoek 2017 http://ec.europa.eu/echo/eurobarometer_en

4.3. Wat binnenlands beleid betreft, presenteerde de Commissie in 2000 in het kader van de administratieve hervorming een eerste discussiedocument waarin werd beklemtoond dat een hoog niveau van overheidssteun moet worden gehandhaafd ter ondersteuning van de rol van ngo's, dat binnen de diensten van de Commissie een coherente aanpak moeten worden verzekerd en dat de subsidies beter moeten worden beheerd. Sindsdien is de relatie tussen de EU en de maatschappelijke organisaties, met name in het kader van artikel 11 van het Verdrag van Lissabon, echter niet meer opnieuw geëvalueerd.

4.4. De financiering voor maatschappelijke organisaties is voornamelijk geconcentreerd op het gebied van de humanitaire hulp en internationale samenwerking. Volgens de gegevens van 2015 zou 1,2 miljard EUR zijn toegewezen aan financiering voor ngo's (ongeveer 15 % van de rubriek „Europa als wereldspeler”) ⁽¹²⁾, terwijl de financiering voor maatschappelijke organisaties op andere domeinen vrij beperkt bleef: 0,08 % van de rubriek „Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen”, 2,5 % van de rubriek „Veiligheid en burgerschap” en minder dan 0,009 % van de rubriek „Slimme en inclusieve groei”. Het is dus hoog tijd voor een evaluatie, niet alleen van de bedragen maar ook van de doeltreffendheid van de geplande maatregelen.

5. De beschikbaarheid van overheidsfinanciering en de vernauwing van de burgerlijke ruimte

5.1. Recente studies en onderzoeken, evenals de ontwikkeling van maatregelen in bepaalde landen van de EU, tonen aan dat de ruimte voor het maatschappelijk middenveld er in sommige lidstaten op achteruitgaat ⁽¹³⁾. Voor dit nieuwe gegeven zal men bij de herziening van het financieel kader na 2020 en de herziening van de lopende financieringsprogramma's niet de ogen kunnen sluiten.

5.2. De in juni 2017 goedgekeurde Hongaarse wet over de transparantie van organisaties die financiering ontvangen uit het buitenland werd veroordeeld door de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van Europa. Dit laat zien dat de Commissie erop moet toezien dat de maatregelen om de financiering van terrorisme en het witwassen van geld te bestrijden geen onbedoelde gevolgen hebben voor de toegang van maatschappelijke organisaties tot financiering en leningen.

5.3. In vele Europese landen worden we geconfronteerd met maatregelen die zijn bedoeld om aan subsidies voor maatschappelijke organisaties voorwaarden te verbinden, met een beperking van hun rol als pleitbezorger en hun capaciteit om in rechte op te treden als gevolg ⁽¹⁴⁾.

5.4. De financiële en economische crisis heeft er in veel landen toe geleid dat het overheidsgeld voor maatschappelijke organisaties werd beperkt en/of dat deze steun werd verschoven naar subsidies op korte termijn. Financieringsvormen die in de eerste plaats op bepaalde projecten gericht zijn, kunnen maatschappelijke organisaties ertoe aanzetten hun prioriteiten aan te passen en afstand te nemen van hun oorspronkelijke missie of van de maatschappelijke behoeften. In sommige landen bevorderen regeringen de ontwikkeling van organisaties die hun strategie gunstig gezind zijn of op politiek vlak met hen onder één hoedje spelen, ten nadele van andere organisaties, en zien we dat het gebrek aan transparantie bij de toekenning van subsidies toeneemt.

5.5. Het EESC verzoekt de Commissie bij de evaluatie van de programma's nauwgezet toe te zien op de naleving van ex-antevoorwaarden, alsook wat betreft partnerschapsovereenkomsten, met name inzake werkgelegenheid, sociale inclusie en non-discriminatie, het milieu, gendergelijkheid en de rechten van personen met een handicap, de betrokkenheid van middenveldorganisaties en de verhoging van hun institutionele capaciteit ⁽¹⁵⁾, alsook de transparantie van procedures voor de gunning van contracten en ter opschorting van betalingen in geval van niet-naleving. Het herinnert er de Commissie tevens aan dat zij moet toezien op de tenuitvoerlegging van artikel 125 over de verplichting van beheersautoriteiten om selectieprocedures en -criteria te hanteren die transparant en niet-discriminerend zijn. Het EESC zou graag zien dat de Europese Rekenkamer in zijn toekomstige verslag nagaat of deze bepalingen inzake selectieprocedures voor ngo's worden nageleefd.

5.6. Het toenemende extremisme en populisme en alle anti-democratische acties vormen een probleem voor het hele democratische acquis en scheppen een vijandig klimaat voor het middenveld. Het is dan ook zaak het belang van de rol van maatschappelijke organisaties te bevestigen en de financiële steun van de EU voor deze organisaties te verhogen.

⁽¹²⁾ EuropeAid — Directoraat-generaal Ontwikkeling en Samenwerking.

⁽¹³⁾ „Civic Space in Europe 2016”, Civicus Monitor.

⁽¹⁴⁾ Dit is met name het geval in het Verenigd Koninkrijk waar de Lobbying Act ervoor heeft gezorgd dat het spreekrecht van het maatschappelijk middenveld tijdens verkiezingsdebatten of bij het recente referendum over het EU-lidmaatschap van het Verenigd Koninkrijk aanzienlijk werd ingeperkt. Zie ook de huidige herzieningen van de kieswet (Electoral(Amendment) Act) 2011 in Ierland, die erop gericht is te voorkomen dat derde partijen verkiezingscampagnes beïnvloeden maar waarbij interpretatie van „politieke doelen” en drempels voor individuele donaties aan ngo's heeft geleid tot controverse, onder meer in verband met de financiering van een campagne voor abortus.

⁽¹⁵⁾ PB L 347 van 20.12.2013, blz. 320.

5.7. Het EESC zou graag zien dat er een Europese Ombudsman voor burgerlijke vrijheden komt waaraan ngo's ook melding kunnen maken van incidenten in verband met intimidatie of belemmering van hun werk.

6. Mogelijke reacties op Europees niveau

6.1. Het EESC meent dat er op Europees en nationaal niveau een politiek en wetgevend kader moet komen ter bevordering van de ontwikkeling van een divers Europees maatschappelijk middenveld waarvan de activiteiten passen in het kader van de in de grondrechten weerspiegelde waarden.

6.2. De Europese instellingen zouden de bevordering van een positief beeld van de organisaties van het maatschappelijk middenveld moeten verzekeren en erop moeten toezien dat deze organisaties hun onafhankelijkheid bewaren, met name door ze beter in staat te stellen om op te treden en zich voor sociale innovatie en burgerparticipatie in te zetten, hetgeen vaak samenhangt met financiering.

6.3. Naar het voorbeeld van bepaalde lidstaten die „handvesten van wederzijdse verbintenis” of „pacten” hebben goedgekeurd, zouden de Europese instellingen kunnen inzetten op een aanpak van erkenning en partnerschap met de Europese representatieve verenigingen. Daarbij zouden ze de voorwaarden creëren voor een daadwerkelijke Europese burgerdialoog alsook voor de tenuitvoerlegging van artikel 11 VEU en andere relevante internationale verbintenissen⁽¹⁶⁾.

6.4. Het is eveneens hoog tijd dat het debat over een statuut voor Europese verenigingen — door de Commissie voorgesteld in 1992⁽¹⁷⁾ — evenals het debat over een statuut voor Europese stichtingen wordt hervat. Dit zou het mogelijk maken om de erkenning van maatschappelijke organisaties en hun samenwerking op Europees niveau te bevorderen en zou een aanvulling vormen op het in 2004 goedgekeurde statuut van de Europese vennootschap⁽¹⁸⁾.

6.5. Het EESC is van mening dat de EU de lidstaten zou moeten aanmoedigen om bestaande fiscale stimulansen te handhaven en nieuwe te ontwikkelen voor particuliere donaties, om een deel van de belastinginkomsten naar maatschappelijke organisaties door te sluisen, om middels coördinatie van wetgeving en belastingprocedures de belemmeringen voor grensoverschrijdende donaties weg te nemen, alsook om te investeren in de ontwikkeling van liefdadigheid in de hele EU.

6.6. In verband met het toekomstig meerjarig financieel kader verzoekt het EESC de begrotingsautoriteiten de steun voor maatschappelijke organisaties te verhogen, ook via exploitatiesubsidies en meerjarenfinanciering om zo de ontwikkeling van acties op lange termijn te bevorderen.

6.7. Sinds de goedkeuring van het Handvest van de grondrechten is er op het gebied van mensenrechten in de EU-lidstaten geen echt ondersteuningsprogramma voor het maatschappelijk middenveld meer geweest. De belangrijke steun die in het kader van de EU-toetreding werd toegekend aan maatschappelijke organisaties van de landen van Midden- en Oost-Europa werd niet gehandhaafd via andere financieringsmechanismen. De jongste ontwikkelingen — de opkomst van terrorisme en extremistische en/of populistische bewegingen — tonen aan dat er in het middenveld meer moet worden geïnvesteerd en dat de samenhang tussen de landen moet worden gewaarborgd bij de ontwikkeling van dat middenveld.

6.8. Het EESC verzoekt de Commissie om een voorstel te doen voor een Europees fonds voor democratie, waarden en mensenrechten binnen de EU⁽¹⁹⁾. Dit fonds zou moeten beschikken over een ambitieuze begroting en zou rechtstreeks moeten openstaan voor maatschappelijke organisaties uit heel Europa, met inbegrip van mensenrechtenorganisaties die de Europese grondrechten bevorderen en beschermen. Het fonds moet de operationele kosten financieren, alsook activiteiten i. v.m. geschillen en controles. Het moet onafhankelijk worden beheerd, naar analogie met het Europees Fonds voor Democratie⁽²⁰⁾, met deelname van vertegenwoordigers van het EESC.

6.9. Het programma „Europa voor de burger” is het enige Europese programma dat specifiek bijdraagt aan de vermindering van het democratisch deficit door alle Europeanen de kans te geven om rechtstreeks deel te nemen aan de opbouw van Europa. Dit programma krijgt echter te weinig subsidies. In de huidige context, waarin de Europese waarden en de democratie op de helling worden gezet, meent het EESC dat dit programma overeenkomstig het voorstel van het Europees Parlement⁽²¹⁾ in het volgende financieel kader een begroting van 500 miljoen EUR moet krijgen. Ook de middelen voor op het middenveld gerichte acties van Erasmus+ moeten worden verhoogd.

⁽¹⁶⁾ Zie bijvoorbeeld de verplichtingen in het kader van de SDG's en het UN CRPD voor gestructureerde dialoog, ondersteund door een adequate financiering.

⁽¹⁷⁾ PB C 99 van 21.4.1992, blz. 1.

⁽¹⁸⁾ Statuut van de Europese vennootschap.

⁽¹⁹⁾ Dit fonds zou dezelfde doelen nastreven als het Europees instrument voor democratie en mensenrechten: <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>

⁽²⁰⁾ Het EFD is een onafhankelijke, steun verlenende organisatie, die in 2013 is opgericht door de EU en haar lidstaten ter bevordering van de democratie in de Europese buurlanden en daarbuiten. Alle EU-lidstaten zijn lid van de raad van bestuur van het EFD, samen met leden van het Europees Parlement en deskundigen uit het maatschappelijk middenveld.

⁽²¹⁾ Resolutie van het Europees Parlement tot vaststelling van het programma „Europa voor de burger”.

6.10. De meeste maatschappelijke organisaties ondervinden moeilijkheden om toegang te krijgen tot de structuurfondsen, met name door de vereiste cofinanciering. De voorzieningen voor technische bijstand voor capaciteitsontwikkeling zijn bovendien onderbenut en vaak voorbehouden aan overheidsdiensten. De gedragscode voor een partnerschap met het maatschappelijk middenveld, die een essentieel instrument is, is in de meeste landen niet correct ten uitvoer gelegd ⁽²²⁾. Maatschappelijke organisaties worden uitgenodigd bij de toezichthoudende comités, maar hun rol is beperkt.

6.11. Het EESC roept de Europese Commissie op om snel met relevante maatregelen te komen, waaronder inbreukprocedures tegen lidstaten waar nationale wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen de toegang van nationale middenveldorganisaties tot EU-financiering beperken, alsook wanneer financieringsvoorwaarden worden opgelegd die hun belangenbehartiging beperken.

6.12. Dankzij hun permanent contact met de burgers en hun activiteiten in het veld zijn maatschappelijke organisaties op de hoogte van de maatschappelijke uitdagingen en behoeften. Desalniettemin worden zij slechts in zeer beperkte mate bij onderzoek betrokken. Ook bij de toegang tot het programma van de Europese Unie voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI) ondervinden maatschappelijke organisaties moeilijkheden. Het EESC zou graag zien dat er een grondiger debat komt over de mogelijkheden om de banden tussen onderzoekers en het maatschappelijk middenveld aan te halen en stelt een nieuw onderdeel m.b.t. burgerparticipatie en democratie onder de pijler „maatschappelijke uitdagingen” in het toekomstige kaderprogramma voor onderzoek voor.

6.13. De jeugdwerkloosheid ligt nog aanzienlijk hoog en is één van de meest dringende problemen waarmee de EU wordt geconfronteerd, met een toenemend aantal jongeren dat het risico loopt op sociale uitsluiting. In dit kader moet Europese financiering meer worden aangewend om steun te verlenen aan organisaties van het maatschappelijk middenveld die zich in het kader van niet-formeel onderwijs inzetten voor de ontwikkeling van kwalificaties en competenties bij jongeren.

6.14. In de culturele sector zijn de meeste subsidies niet afgestemd op maatschappelijke organisaties van deze sector, die bovendien ook geen toegang hebben tot verschillende financiële instrumenten, zoals leningen. Er wordt niet echt werk gemaakt van een Europese dimensie van cultuur, terwijl uitingen van identiteit en populisme thans steeds frequenter worden. Voorts moet de EU ook meer steun verlenen, met name via Creatief Europa, aan onafhankelijke culturele producties en investeren in de ontwikkeling en duurzaamheid van lokale media zonder winstoogmerk.

6.15. Op het gebied van ontwikkelingssamenwerking dient de Europese Unie meer te investeren in samenwerkingsmaatregelen die zijn gericht op de bevolking, en met name op aspecten als gendergelijkheid, governance, mensenrechten, milieurecht, veerkracht ten aanzien van de klimaatverandering, onderwijs en sociale bescherming. Dit dient met name te gebeuren via een thematische aanpak per land en in nauwe samenwerking met het maatschappelijk middenveld.

6.16. Bij de uitstippeling van het toekomstig meerjarig kader dient ook rekening te worden gehouden met de doelstellingen op het gebied van duurzame ontwikkeling en de prioriteiten op het gebied van gendergelijkheid.

6.17. De versterking van het maatschappelijk middenveld is ook afhankelijk van een betere toegang tot financiering voor de kleinste organisaties en voor de meest kansarme groepen. In dit verband zou de Europese Commissie moeten nadenken over verschillende financieringsmogelijkheden en zou zij meer moeten inzetten op administratieve vereenvoudiging. Er zou systematischer gebruik moeten worden gemaakt van mechanismen voor het doorgeven van subsidies (of getrapte financiering), zoals bij het Europees instrument voor democratie en mensenrechten of in het kader van subsidies van de EER. Subsidies moeten door een onafhankelijke nationale beheerder via een aanbestedingsprocedure worden toegekend ⁽²³⁾.

6.18. De organisaties van het maatschappelijk middenveld van de landen van Midden- en Oost-Europa hebben verhoudingsgewijs beperktere toegang tot financiering. De Europese Commissie zou haar informatiecampagnes over de verschillende voor maatschappelijke organisaties bedoelde fondsen moeten versterken en partnerschappen tussen organisaties meer moeten aanmoedigen.

6.19. Tevens zou het nuttig zijn om systematischer te voorzien in follow-up en ondersteuning voor gefinancierde organisaties, evenals voor de verschillende directoraten-generaal die belast zijn met de tenuitvoerlegging van het Financieel Reglement, door vorming aan te bieden over de contractuele verplichtingen en de audits.

⁽²²⁾ AEIDL — Thematic Network Partnership.

⁽²³⁾ Mid-term NGO evaluation released — EEA Grants.

6.20. Om innovatie en partnerschappen te bevorderen zouden kandidaten moeten beschikken over gegevensbanken met een omschrijving van reeds uitgevoerde projecten en goede praktijken. De Commissie moet haar inspanningen voortzetten om de administratieve last tijdens de aanvraagprocedure en bij het financieel beheer te verminderen, met name door middel van één onlineaanvraagstelsel voor de verschillende programma's.

6.21. De evaluatie van de rechtstreeks door de Commissie beheerde programma's moet transparanter worden, maar ook zorgvuldiger, rekening houdend met het aanzienlijke aantal Europese subsidieaanvragen en het lage succespercentage. Bovendien zou feedback het voor de maatschappelijke organisaties wier aanvraag werd geweigerd mogelijk maken om zich aldus te verbeteren en meer vertrouwen op te doen met het oog op de selectieprocedure.

6.22. De termijnen voor zowel kennisgeving en ondertekening van de contracten als de betalingen moeten aanzienlijk worden ingekort om te vermijden dat vanwege een gebrek aan middelen leningen moeten worden aangegaan bij banken.

6.23. Het EESC verzoekt de Commissie eveneens om de cofinancieringsbedragen te herzien, met name voor zeer kleine organisaties die het erg moeilijk hebben om andere middelen op te halen of organisaties die actief zijn op het gebied van belangenbehartiging, zoals met name consumentenorganisaties, milieuverenigingen, mensenrechtenorganisaties en organisaties die zich inzetten voor de bevordering van het burgerschap. Dit is des te meer noodzakelijk daar de regels voor cofinanciering de administratieve last voor maatschappelijke organisaties verhogen, alsook vanwege de risico's die de diverse contractuele en financiële regels van de verschillende donoren met zich meebrengen.

6.24. Het EESC is er erg mee ingenomen dat de Commissie in haar voorstel tot herziening van het Financieel Reglement⁽²⁴⁾ ervoor pleit om de door vrijwilligers bestede tijd als subsidiabele kost te beschouwen en om bijdragen in natura gemakkelijker als cofinanciering te laten meetellen. Dit voorstel is een rechtstreekse reactie op het verzoek dat het EESC heeft geformuleerd in zijn advies „Statistische instrumenten voor het meten van vrijwilligerswerk”⁽²⁵⁾. Het verheugt zich tevens over het verslag van het Parlement en over het voorstel van de Raad om voor niet-winstgevende verenigingen een uitzondering op de regel van het winstverbod op te nemen. Het EESC zou graag zien dat de EU-instellingen overeenstemming bereiken over de voorgestelde tekst zodat de door vrijwilligers bestede tijd billijk naar waarde kan worden geschat.

6.25. De transparantie bij de toegang tot en de controle op de financiering moet worden verbeterd middels duidelijke richtsnoeren voor de controles door de Commissie en, voor financiering waarbij meerdere donoren betrokken zijn, door vooraf rekening te houden met de evaluaties en selecties van partners, alsook achteraf met de controles en audits van andere donoren.

6.26. Voorts moet het voor de bevolking gemakkelijker worden om toegang te krijgen tot informatie over de bedragen en de ontvangers van financiering dankzij een hervorming van het systeem voor financiële transparantie van de Commissie, dat jaarlijkse betalingen moet bevatten in plaats van meerjarige verbintenissen en dat dankzij een harmonisatie van de verschillende gegevensbanken van de programma's ook betrouwbaarder moet worden. Terzelfdertijd moeten ngo's de hoogste transparantienormen voor zelfrapportage blijven hanteren.

6.27. Tot slot dient de Commissie een constructieve en permanente dialoog te ontwikkelen tussen de verschillende directoraten-generaal en de maatschappelijke organisaties om de goede en slechte praktijken te onderzoeken en een coherenter aanpak te ontwikkelen.

Brussel, 19 oktober 2017.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ COM(2016) 605 final

⁽²⁵⁾ PB C 170 van 5.6.2014, blz. 11.